

Bijzondere elementen in bosreservaat Kolmont

Luc De Keersmaecker en Kris Vandekerkhove

In Kolmont is in het voorjaar van 2007 een kartering uitgevoerd van bijzondere elementen, een zogenaamde 'biotoopkartering'. Deze volgt de methode die werd uitgewerkt door het INBO (toen nog IBW : Govaere & Vandekerkhove, Rapport IBW Bb R 2005.007 – downloadbaar van onze website). Bij zo'n biotoopkartering worden o.a. groeiplaatsen van bijzondere soorten, dassenburchten, archeologische sites, ..., in kaart gebracht. Twee elementen pikken we er hier uit, met name 'monumentale bomen', dat zijn levende bomen met een diameter van meer dan 1 meter, en 'zwaar dood hout', dode

Foto 1: Een liggende dode Beuk in Kolmont met een diameter van 160 cm, in een verregaande graad van vertering

bomen en takken met een diameter groter dan 40 cm. Deze zijn in regulier beheerde bossen zeldzaam en langdurig onbeheerde bossen bieden hiervoor een duidelijke meerwaarde. Om de evolutie van de Vlaamse bosreservaten op te volgen, werd beslist om een dergelijke kartering cyclisch uit te voeren in het volledige bosreservatenennetwerk, dus ook in bosreservaten die niet in het programma van de intensieve monitoring zijn opgenomen (meer over deze getrapte aanpak elders in dit nummer).

Eén van deze reservaten is Kolmontbos, in de buurt van Tongeren (Haspengouw). Het is een vrij klein, geïsoleerd bos (17,6 ha), waardoor het voor een klassieke monitoring met steekproefcirkels en een kernvlakte minder geschikt is. Het bos ligt op een heuvel met bovenop een burchtruïne uit de 12de eeuw. De site is reeds eeuwenlang bebost. Op het ogenblik van de aankoop in 1991 was er al jarenlang niet meer ingegrepen in de zeer oude bosbestanden en ook sindsdien kent het bos een strikt 'nietsdoen beheer'. Het bos is hierdoor bijzonder rijk aan monumentale bomen en zwaar dood hout, en was dus een goede testcase voor het toepassen van de biotoopkartering in bosreservaten.

Zwaar en sterk verteerd dood hout

Zoals verwacht bevat het bos een aanzienlijk volume zwaar dood hout. Er werden 168 zware boomlijken geteld op een oppervlakte van 17,6 ha, dit komt neer op meer dan 9 per ha, en een totaal volume van zowat 650 m³. Omgerekend per ha komt dit overeen met ruim 37 m³ per ha, waarvan 66% liggend dood hout en 34% staand dood hout. Beuken en eiken nemen samen ongeveer 70% van het aantal en volume van dood hout voor hun rekening. Dode inlandse eiken zijn globaal iets talrijker, maar hebben geringere dimensies dan de dode Beuken.

Bij de biotoopkartering wordt enkel het zware dood hout geregistreerd. Als we nu een idee willen krijgen van de totale hoeveelheid dood hout, inclusief dunnere sortimenten is een kleine kunstgreep nodig. Uit metingen in andere bosreservaten is gebleken dat de fractie met een diameter kleiner dan 40 cm ongeveer 20-25% bedraagt van het totale dood hout volume. Als we het geschatte aandeel van deze fractie ook in rekening brengen, bedraagt het totale dood hout volume in Kolmont ongeveer 45 m³ per ha. Dit is naar Vlaamse standaarden een zeer hoge waarde, zeker voor een door eiken en beuken gedomineerd bos. De volumes kunnen uiteraard niet tippen aan echte oerbossen of aan onze topsite in het Zoniënwoud, maar het is toch aanzienlijk meer dan in Everzwijnbad (Meerdaalwoud) en vergelijkbaar met de volumes die gemeten werden in Wijnendalebos en in Bos Ter Rijst, en dat zijn toch allemaal niet van de minste reservaten (zie tabel 1). In Wijnendalebos dient erbij gezegd dat zowat de helft van het dood hout volume afkomstig is van het startbeheer, waarbij exoten werden geveld en geringd.

Foto 2 : Opmeten van de dikste levende boom van Kolmont, vlakbij de kasteelruïne

Tabel 1: Densiteit van dikke levende bomen en volume dood hout in enkele door eiken en beuken gedomineerde bosreservaten.

Bosreservaat	Opp.	DBH > 100 cm	Dood volume
	(ha)	(per ha)	(m ³ per ha)
Kernvlakte J. Zwaenepoelreservaat (Zoniënwoud)	10,7	>10	139
Kolmont	17,6	4,7	45
Everzwijnbad (Meerdaalwoud)	27,5	1,3	10
Wijnendalebos	66,0	0,8	44
Bos Ter Rijst (Pepingen)	35,0	0,7	35

Tweederde van het dode hout is matig verteerd, maar een beperkt deel (2 m³ per ha) bevindt zich reeds in een verregaande graad van vertering (zie foto 1). Dit wijst er op dat het bos reeds lange tijd, minstens enkele decennia, geen systematisch bosbouwkundig beheer meer gekend heeft.

Dikke levende bomen

In Kolmont werden niet minder dan 82 bomen geteld met diameter groter dan 100 cm, op een oppervlakte van 17,6 ha (zie tabel 1). Dit zijn overwegend Beuken (60 in totaal), maar de dikste levende boom is een zomereik met een diameter van 164 cm (zie foto 2). Met een densiteit van 4,7 zware bomen per ha staat Kolmont op een mooie tweede plaats, achter de kernvlakte in Zoniën, maar ruim boven andere reservaten in oude bossen, zoals Everzwijnbad (Meerdaalwoud), Wijnendalebos en Bos Ter Rijst.